

Protocol pesten

1. Inleiding

2. Pesten

Wat is pesten?

Hoe wordt er gepest?

De gepeste leerling

De pester

De meelopers en de andere leerlingen

Het aanpakken van pesten

3. Het pestprotocol

Uitgangspunten

De vijfsporenaanpak

Preventieve maatregelen

4. Het stappenplan na een melding van pesten

De mentor

De coördinator

Het pestproject

Schoolverwijdering

De taak van de vakdocent

De rol van de counselor

5. Digitaal pesten ofwel *cyberpesten*

Wat is cyberpesten?

Hoe wordt er gepest?

Het stappenplan na een melding van cyberpesten

6. Bijlagen

Bijlage I (Het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten)

Bijlage II (Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest)

Bijlage III (Tips voor leerlingen om veilig te internetten)

Bijlage IV (Links voor bruikbare adressen bij cyberpesten)

1. Inleiding

Dit protocol geeft achtergrondinformatie over wat pesten eigenlijk is (inclusief nieuwe vormen van pesten), over een aanpak tegen pesten en over de begeleiding van de verschillende partijen die bij het pesten zijn betrokken. Dit *Protocol tegen pesten* is voor leerlingen, schoolpersoneel en ouders.

Pesten, traditioneel of digitaal of op welke andere wijze dan ook kan het leven van mensen ernstig nadelig beïnvloeden, hen voor het leven tekenen of nog verdergaande consequenties hebben.

Op het Camphusianum streven wij naar een zo veilig mogelijk leer- en leefklimaat. Daartoe verwachten we van al onze medewerkers en leerlingen wederzijds respect. Door in dit document afspraken en regels vast te leggen, kunnen we elkaar hierop aanspreken als er zich ongewenste situaties voordoen. Als iemand dus getuige is van pestgedrag, dan is het belangrijk om dit te melden.

Laten we met elkaar alert zijn, want zonder goede signalering en melding blijft degene die gepest wordt alleen staan.

Voor de tekst van dit protocol is gebruikgemaakt van het pestprotocol van het Don Bosco College uit Volendam, dat weer gebruik heeft gemaakt van pestprotocollen van andere scholen. Het Gymnasium Camphusianum legt bij de uitvoer van het protocol haar schooleigen accenten.

Wij hopen en verwachten dat dit protocol zal bijdragen aan een prettig, veilig klimaat op onze school, zodat iedereen zichzelf kan zijn. Ons motto is immers *autoi esmen: Wij zijn onszelf!*

Gorinchem, februari 2013

Projectgroep *Protocol tegen pesten*

2. Pesten

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en/of geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend. Over de redenen waarom mensen zich agressief gedragen, bestaan allerlei theorieën. Volgens de ene theorie is geweld een onontkoombaar verschijnsel, dat op zijn best op een acceptabele wijze kan worden gekanaliseerd, volgens een andere theorie komt geweld voort uit frustratie en kan dit worden voorkomen door ontevredenheid weg te nemen, de agressie opwekkende omgeving om te vormen en reflectie op het gedrag te stimuleren.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan.

Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak (samen met de ouders en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten. Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben. Voor mentoren betekent het dat ze groeps gesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden	vernederen, belachelijk maken, schelden, dreigen, met bijnamen aanspreken, gemene briefjes, e-mailtjes e.d.
Lichamelijk	trekken aan kleding, duwen en sjoeren, schoppen en slaan, krabben en aan haren trekken, wapens gebruiken
Achternvolgen	opjagen en achterna lopen, in de val laten lopen, klem zetten of rijden, opsluiten
Uitsluiting	doodzwijgen en negeren, uitsluiten van feestjes, bij groepsopdrachten
Stelen en vernielen	afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen, kliederen op boeken, banden lek prikken, fiets beschadigen
Afpersing	dwingen om geld of spullen af te geven, het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan andere. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en/of sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen

pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden, doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over.
Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met (de ouder(s) van) de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag klikken

Mogelijke signalen van gepest worden (ook van belang voor ouders)

- Niet meer naar school willen
- Niet meer over school vertellen thuis
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden
- Slechtere resultaten op school dan vroeger
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen
- Regelmatig hoofdpijn of buikpijn hebben
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen
- Niet willen slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben
- De verjaardag niet willen vieren
- Niet buiten willen spelen
- Niet alleen een boodschap durven doen
- Niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn
- Zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie.
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een

- ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
  - Een voortdurende strijd om de macht in de klas.
  - Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
  - Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau)
  - Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid).
  - Een pester is soms zelf gepest in het verleden en wil dit voorkomen door zelf te pesten.

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester.

Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen. De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat als team het beste kunnen aanpakken.

3. Het pestprotocol

Het protocol tegen pesten vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen; leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen. Met het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol (zie bijlage I) laten alle betrokken partijen zien, dat zij bereid zijn tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel, maar ook de leerlingen, al dan niet als hulpmentor, moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.

4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het Protocol tegen Pesten).
5. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

De vijfsporenaanpak

Door het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol heeft de school zich verbonden aan de vijfsporenaanpak. Dit houdt in:

1. De algemene verantwoordelijkheid van de school

- Het zorgteam zorgt dat de schoolleiding, de (hulp-)mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
- Het zorgteam werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.

2. Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt

- Het probleem wordt serieus genomen.
- Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurd is (als eerste door mentor ondersteund door de hulpmentoren).
- Er wordt in het zorgteam overlegd over mogelijke oplossingen.
- Het eventueel aanbieden van hulp door de counselor na overleg in het zorgteam.

3. Het bieden van steun aan de pester

- Het confronteren van de pester met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor hemzelf (door mentor of eventueel door hulpmentor)
- De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen (door mentor of eventueel hulpmentor)
- Wijzen op gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag (door mentor of eventueel hulpmentor)
- Het aanbieden van hulp door de counselor en of coördinator.

4. Het betrekken van de middengroep bij het probleem

De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin. Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie. De mentor komt hier in de toekomst op terug.

5. Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen
- Het zorgteam/de mentor werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken
- Het zorgteam/de mentor geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind

- Het zorgteam verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter, een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

Preventieve maatregelen

Elke mentor bespreekt samen met de hulpmentoren ergens aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het Protocol tegen Pesten. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd. De positie van degene die een melding doet zal te allen tijde gerespecteerd worden, zodanig dat de melder niet tot nadeel van zichzelf in het conflict betrokken wordt.

Het Protocol tegen Pesten

In de leerjaren 1 t/m 3 wordt aandacht besteed aan pesten in één of meerdere studie-, of mentorlessen. De leerlingen ondertekenen aan het eind van deze les(sen) een aantal samen gemaakte afspraken (het niet- pestencontract). Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.

Van de gesprekken rond pesten worden aantekeningen gemaakt, die door de mentor worden bewaard in het leerlingvolgsysteem van zowel de pester als het slachtoffer.

Voorbeeld van een niet-pestencontract:

Contract “veilig in school”

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school.

Daarom houd ik mij aan de volgende afspraken:

- Ik accepteer de ander zoals hij is en ik discrimineer niet
- Ik maak geen kwetsende opmerkingen, scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen
- Ik blijf van de spullen van een ander af
- Als er ruzie is, speel ik niet voor eigen rechter
- Ik bedreig niemand, ook niet met woorden
- Ik neem geen wapens of drugs mee naar school
- Ik gebruik geen geweld
  - Ik fotografeer of film niemand met het doel iemand daar later op een of andere wijze mee te kwetsen
- Als iemand mij hindert, vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen

- Als dat niet helpt, vraag ik een docent om hulp
- . Ik meld een pestincident (ook als ik hierbij niet betrokken ben)

Datum: _____

Naam: _____

4. Het stappenplan na een melding van pesten

A. De mentor (C.q. de hulpmentor*)

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst met het slachtoffer en vervolgens met de pester apart. Vervolgens organiseert de mentor een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen. De mentor vermeldt incident en afspraken in LVS.
2. De mentor bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
3. De mentor praat met de klas. Dit is belangrijk in verband met het herstellen van de groeps sfeer. En om de verantwoordelijkheid te benadrukken van de groepsleden / overige leerlingen.
4. Indien het probleem zich herhaalt, meldt de mentor het gedrag / incident aan de coördinator van de leerling(en). De mentor brengt verslag uit via het LVS. Dit verslag bevat een beschrijving van de gebeurtenissen en de afspraken die zijn gemaakt.

*Afhankelijk van de aard en omvang van het pesten kan het wenselijk zijn juist de hulpmentor in te zetten.

B. De coördinator

1. De coördinator ondersteunt de mentor bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt.
2. De coördinator heeft zo nodig een gesprek met het slachtoffer en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden.
3. In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
  - confronteren (zie bijlage II)
  - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
  - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten
4. In het contact met het slachtoffer wordt gekeken of hij/zij sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
5. De coördinator adviseert indien nodig, zowel aan de pester als het slachtoffer, hulp op vrijwillige basis door de counselor.
6. De coördinator stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en informeert hen over het vervolgtraject.
7. De coördinator bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
8. De coördinator koppelt alle informatie weer terug naar de mentor.
9. De coördinator kan in voorkomende gevallen een sanctie opleggen.

C. Het anti-pestproject

De school oriënteert zich op dit moment op een (al dan niet vrijwillig) traject dat kan worden aangeboden aan de pester. Het doel van dit programma zal reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij het slachtoffer moeten zijn.

D. Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. Er rest de school niets anders dan schoolverwijdering.

De taak van vakdocenten en leerlingen

De vakdocenten als ook de (mede-)leerlingen hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding doen om hulp en overleg in gang te zetten.

De rol van de counselor

- a. Zij ondersteunt waar nodig mentoren en coördinatoren tijdens de verschillende fasen in het proces
- b. Zij biedt individuele begeleiding aan de pester en het slachtoffer. Dit gebeurt op vrijwillige basis.
- c. Zij verwijst naar de mogelijkheden om een sociaal-vaardigheidstraining te volgen.
- d. Zij kan waar nodig een inbreng hebben tijdens de mentorlessen.
- e. Zij verwijst naar de mogelijkheden van trainingen bij specifieke hulpvragen, zoals bijvoorbeeld een assertiviteitstraining.

5. Digitaal pesten

Wat is digitaal pesten?

Digitaal pesten (of cyberpesten) is het pesten of misbruiken via het internet en via (mobiele) telefoon. Digitaal pesten kan nog veel harder zijn dan pesten in het gewone, dagelijkse leven. Dit komt doordat de daders gemakkelijk anoniem kunnen blijven en de reikwijdte van het internet veel groter is. Tegelijkertijd komen kinderen er op steeds jongere leeftijd mee in aanraking.

“Toen ik een half jaar geleden op een woensdagmiddag op MSN ging, werd ik in tien minuten, veertien keer met de dood bedreigd, vertelt Janna (13). De dagen daarna stroomde mijn mailbox vol met berichten van een adres dat ik niet kende: “We komen je halen. Laat het licht

maar aan 's nachts". Er ging een e-mail mijn klas langs met een foto waarop mijn hoofd op het lichaam van een pornomeisje was geplakt, daaronder stond: Deze hoer gaat sterven".

(1/07/07 uit mijn Pers)

Hoe wordt er gepest?

- pest-mail (schelden, beschuldigen, dreigen, roddelen, beledigen)
- het zonder toestemming filmen of fotograferen van iemand en dat ongevraagd op het internet (bijvoorbeeld Facebook, Hyves of Twitter) plaatsen
- stalking: het stelselmatig lastigvallen van iemand door het blijven sturen van hate-mail of het dreigen met geweld in bijvoorbeeld chatrooms.
- het toezenden van/confronteren met ongewenst materiaal zoals: porno, gewelddadig materiaal etc.
- ongewenst contact met vreemden
- webcam-seks: beelden die ontvangen worden kunnen opgeslagen worden en te zijner tijd misbruikt worden
- hacken: gegevens stelen of instellingen aanpassen. Ook het uit naam van een ander versturen van (pest-)mail en/of andere digitale berichten.

Het stappenplan na een melding van digitaal pesten

1. De mentor of degene die het pesten signaleert bewaart de berichten..

De mentor vertelt leerlingen hoe ze dat kunnen doen (afdrukken, Selecteren en kopiëren, MSN-gesprekken opslaan etc).

2. Blokkeren van de afzender. De mentor legt de leerling zo nodig uit hoe hij/zij de pestmail kan blokkeren.

3. Probeer de dader op te sporen. Soms is de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Neem contact op met de ICT-coördinator of de systeembeheerder. Het is mogelijk om van het IP adres van de e-mail af te leiden van welke computer het bericht is verzonden. Ook is er van alles mogelijk via een helpdesk.

4. De mentor neemt contact op met de ouders van de gepeste leerling.

De mentor geeft de ouders voorlichting over welke maatregelen zij thuis kunnen nemen.

5. Adviseer aangifte.

In het geval dat een leerling stelselmatig wordt belaagd is er sprake van *stalking* en dan kunnen de ouders aangifte doen. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld. Zo nodig kun je verwijzen naar Bureau Slachtofferhulp (www.slachtofferhulp.nl, tel: 0900-0101)

6. De counselor. Verwijs de pester en/of het slachtoffer door naar de counselor wanneer verdere begeleiding nodig is.